

Työn ja pääoman välisen tulonjaon kääntyminen jälkimmäisen hyväksi teollisuudessa ja koko kansantaloudessa on ollut hätkähdyttävä 1990-luvun alun lamavuosien jälkeen. Tämä ei kuitenkaan ole merkinnyt, että yksittäisillä teollisuustoimipaikoilla työtulojen osuudet olisivat keskimäärin supistuneet.

Tomi Kyyrä laati laajan funktionaalista tulonjakoa käsittelevän raportin Tulopoliittiselle selvitystoimikunnalle vuonna 2002. Artikkelit kertoo tähän liittyneiden jatkotutkimusten tuloksista.

Työtulojen osuuden pieneneminen Suomen tehdasteollisuudessa: mitä mikroaineisto kertoo?

Tomi Kyyrä
Ekonomisti
Valtion taloudellinen
tutkimuskeskus¹

Funktionaalinen tulonjako kuvaa tuotannossa syntyvän arvonlisäyksen jakautumista työ- ja pääomatulojen kesken. Yrityksen arvonlisäyksestä osa päätyy palkkojen muodossa työntekijöille korvauksena heidän työpanoksestaan. Osa jää yritykselle käytettä-

väksi investointeihin tai jaettavaksi omistajille. Funktionaalinen tulonjako on ymmärrettävästi työmarkkinajärjestöjen kiinnostuksen kohteena, ja muutokset siinä toimivat yhtenä ohjenuorana palkkavaateita muodostettaessa.

Suomessa työ- ja pääomatulojen välinen ”kakunjakko” pysyi varsin vakavana pitkän aikaa aina 1980-luvun lopulle asti (kuvio 1). 1990-luvun alkuvuosina työtulojen osuus ensin kasvoi ennätysmäiseksi mutta supistui sitten nopeasti tasolle, jolle vertailukohtaa pitää hakea aina 1950-luvulta asti (Sauramo 1999).² Lamavuosia seurannut, usean vuoden pituinen nopean talouskasvun vaihe ei tilannetta korjannut. Työtulojen osuus on edelleen reilusti pitkän aikavälin keskimääräisen tasonsa alapuolella, mikä on herättänyt keskustelua tapahtuneen kehityksen taustoista.³

Funktionaalisen tulonjaon muuttumisen pääomatulojen hyväksi ei ole pelkästään suomalainen ilmiö, vaan vastaavanlainen muutos on ollut nähtävissä useimmissa OECD-maissa (Kyyrä 2002). Muiden pohjoismaiden kehitys on noudatellut pitkälti Suomen kokemuksia: työtulojen osuus supistui 1980-luvun vakaan kauden jälkeen vasta 1990-luvulla. Myös useimmissa Manner-Euroopan EU-maissa työtulojen osuus on laskenut mutta tasaisemmin parin viime vuosikymmenen aikana. Poikkeuksia ovat Yhdysvallat ja Iso-Britannia, joissa funktionaalinen tulonjako on säilynyt varsin vakavana jo pitkän aikaa.

Funktionaalisen tulonjaon muutokset 1990-luvun Suomessa olivat kansainvälisesti ottaen erittäin voimakkaita. Toi-

saalta kansantaloutemme on ollut melkoisessa murroksessa muutenkin. Teollisuusmaiden syvin lama, sitä seurannut kaksijakoinen toipumisvaihe ja teknologiasektorin huima nousu ovat jättäneet jälkensä talouden rakenteisiin. Suomi on myös voimakkaasti kansainvälistynyt ja integroitunut entistä tiiviimmin globaaleille rahoitus- ja hyödyke-markkinoille. Taloudellisen toimintaympäristön muutokset ovat näkyneet yrityskentän rakennemuutoksena, jonka myötä heikompia tuotantolaitoksia ja työpaikkoja on karsiutunut ja uusia, tämän päivän haasteita paremmin vastavia on syntynyt. Rakennemuutoksen eräs seuraus on ollut funktionaalisen tulonjaon kehityksen eriytyminen aggregaatti- ja yritystasolla. Koska kansantalouden ja toimialojen aggregaattiluvut kätkevät alleen yritys- ja toimipaikkakentän tapahtumat, niin erityisesti 1990-luvun tapahtumien ymmärtämiseksi on syytä kurkistaa myös aggregaattilukujen taakse.

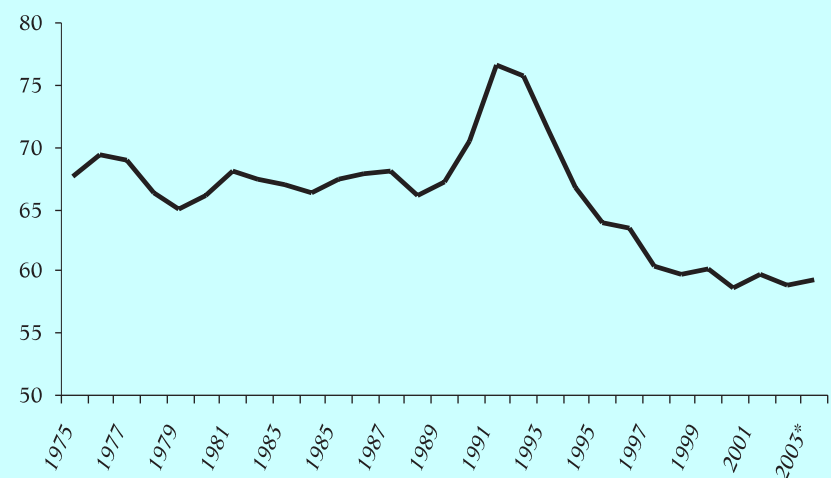
Mikroaineisto kertoo makrokehityksen taustat

Kuvion 1 käyrä perustuu tyypilliseen aggregaattisarjaan. Aggregaattisarja

tiivittää tiedot tuhansista mikroaineiston havaintoyksiköistä (yrityksistä, toimipaikoista, kotitalouksista tai henkilöistä) yhteen summa- tai keskiarvolukuun. Tunnusluvun arvoja yli ajan vertailemalla saadaan yleiskuva kehityksen suunnasta. Aggregaattisarjat sisältävät kuitenkin vain murto-osan taustalla olevien mikroaineistojen tietosisällöstä. Siksi niiden perusteella ei useinkaan voida luotettavasti jäljittää taloudellisia syy-seuraussuhteita, vaan tähän tarkoitukseen tarvitaan mikroaineistoja. Toimipaikka- ja yritystason mikroaineistot tuovat lisävalaistusta myös funktionaalisen tulonjaon muutosten taustoihin.

Pohdimme seuraavaksi funktionaalista tulonjakoa toimipaikoilla (”mikrotaso”) ja toimialalla (”makrotaso”) sekä näiden tasojen välistä yhteyttä. Yhtä hyvin voisimme tarkastella yrityksiä toimipaikkojen sijaan. Vastaavasti makrotasona voisi olla joko sektori, kuten teollisuus, tai koko kansantalous. Työtulojen osuus mikrotasolla vastaa toimipaikan palkkasumman osuutta nimellishintaisesta arvonlisäyksestä. Työtulojen osuus toimialalla saadaan, kun jaetaan toimialan kaikkien toimipaikkojen palkkasumma toimipaikkojen yhteensasketulla arvonlisäyksellä. Funktio-

Kuvio 1. Työtulojen osuus kansantulosta, %.

Lähde: Kansantalouden tilinpito.

¹ Artikkelin pohjautuu pitkälti Kyyrän ja Malirannan (2004) englanninkieliseen katsaukseen. Mika Malirannan kommentit ovat olleet avuksi artikkelin kirjoittamisessa. Arto Kokkinen toimitti ystävällisesti Kansantalouden tilinpidon tuoreimmat luvut.

² Työtuloilla viitataan palkansaajakorvauksiin, jotka sisältävät työntekijöille maksettujen palkkojen ja palkkioiden lisäksi työnantajan maksamat sosiaaliturvamaksut, joilla viime kädessä rahoitetaan työntekijöiden toimeentuloa ajanjaksoina, jolloin varsinaista palkkatuloa ei kerry.

³ Aihetta ovat käsitelleet mm. Holm ja Romppanen (1999), Sauramo (1999, 2000, 2003), Antila (2001), Savela (2001), Kavonius (2001a, 2001b), Ripatti ja Vilmunen (2001), Maliranta (2001, 2003) ja Kyyrä (2002).

linen tulonjako toimialalla riippuu tulonjaosta yksittäisillä toimipaikoilla ja niiden välisistä markkinaosuuksista. Markkinaosuudella viitataan toimipaikan osuuteen koko toimialan arvonlisäyksestä.

Tulonjako toimialalla muuttuu, jos tulonjako yksittäisillä toimipaikoilla muuttuu, toimipaikkojen väliset markkinaosuudet muuttuvat tai toimipaikkajoukko muuttuu uusien ja poistuvien toimipaikkojen myötä. Siksi tulonjaon

muutos toimialalla on tarkoituksenmukaista jakaa kahteen osaan: muutokseen, joka aiheutuu toimipaikkojen sisäisen tulonjaon muuttumisesta, ja muutokseen, joka aiheutuu toimipaikkajoukon rakenteellisista muutoksista. Näistä jälkimmäinen voidaan edelleen jakaa osiin, jotka kuvastavat toimipaikkojen syntymien ja kuolemien vaikutusta sekä markkinaosuuksien muutosten vaikutusta.

Oleellista on huomata, että funktionaalinen tulonjako voi kehittyä eri lailla mikro- ja makrotasoilla. Toisin sanoen tulonjako toimialalla voi muuttua, vaikka se muuttuisi yhdelläkään toimialan toimipaikalla. Jos toimipaikat, joissa työtulojen osuus on keskimääräistä pienempi, kasvattavat markkinaosuuksiaan, laskee työtulojen osuus toimialalla, vaikka tulonjako muuttuisi yhdelläkään yksittäisellä toimipaikalla. Vastaavasti työtulojen osuus toimialalla pyrkii supistumaan, jos lopetettavissa toimipaikoissa työtulojen osuudet ovat keskimääräistä korkeammat tai jos uusissa toimipaikoissa työtulojen osuudet ovat keskimääräistä alhaisemmat.

Tilastokeskuksen julkaisemien aggregaattisarjojen avulla havaitaan muutokset funktionaalisisessa tulonjaossa toimialatasolla ja kansantaloudessa. Tämä ei kuitenkaan vielä kerro, miten tulonjako on muuttunut toimipaikoilla ja yrityksissä. Mikroaineiston avulla voidaan suoraan havaita tulonjaon muutokset

yksittäisillä toimipaikoilla, toimipaikkajoukon muutokset ja muutokset toimipaikkojen välisissä markkinaosuuksissa. Muutokset toimipaikkojen ja yritysten sisäisessä tulonjaossa heijastelevat yritysten kannattavuuden muutoksia. Koska työllisyyspäätökset tehdään yrityksissä, on tulonjako yritystasolla parempi lähtökohta kuin tulonjako toimialatasolla esimerkiksi palkankorotusten työllisyysvaikutusten arvioinnille. Siksi päätelmien perustaminen

pelkästään toimialan lukuihin voi olla harhaanjohtavaa.

Toimintaympäristön muutokset ovat vauhdittaneet mikro-tason rakennemuutosta

Edellä korostettiin, että yritys- ja toimipaikkatason rakennemuutokset voivat olla funktionaalisen tulonjaon aggregaattimuutosten keskeisiä voimia. Parin viime vuosikymmenen tapahtumien voidaan olettaa vauhdittaneen talouden rakenteiden uusiutumista. Poikkeuksellisen syvä lama on eräs 1990-luvun keskeinen selitystekijä. Lamavuosia edelsi yrityssektorin voimakas velkaantuminen. Suhdanteiden romahdettua yritysten velkaongelmia vaikeuttivat korkeat korot, jotka olivat seurausta markan kiinteän kurssin puolustusyrityksistä. Markan devalvointi ja sitä seurannut kellutus puolestaan nostivat valuuttaluottojen markkamääräisiä arvoja. Siksi kustannusten rajulle karsinnalle ei ollut vaihtoehtoja. Konkursiaallon ja elinkelpoisten yritysten saneeraustoimien myötä kannattamatomat, heikon tuottavuuden työpaikat hävisivät.

Markan voimakas devalvoituminen vuosina 1991–1993 korjasi vientisektorin ongelmat. Kilpailukyky nousi hetkessä huipputasolle, vienti alkoi vettä ja kokonaistuotantokin kääntyi vahvalle kasvu-uralle 1994. Talouskasvu

rakentui kuitenkin pitkään pelkän vientisektorin varaan. Viennin kasvaessa hurjaa vauhtia sen rakenne myös muuttui oleellisesti. Sähköteknisen teollisuuden viennin volyyymi moninkertaistui 1990-luvun aikana, mikä selittääkin ison osan koko vientisektorin kasvuluvuista. Talouden romahdus, suurtyöttömyys ja kaksijakoinen toipumisjakso olivat avainasemassa 1990-luvun tuloratkaisuissa. Vuoden 1994 liittokierroksen jälkeen solmittuja keskitettyjä tuloratkaisuja voidaan pitää varsin maltillisina. Keskitetyt tuloratkaisut aikana, jolloin talouskasvu vaihteli voimakkaasti toimialojen välillä, voimistivat rakennemuutosta.

Kauppan esteiden purkaminen lienee osaltaan kiihdyttänyt yrityskentän rakennemuutosta. Se on avannut ulkomaisia markkinoita suomalaistuotteille, mikä on tarjonnut uusia menestymisen mahdollisuuksia tehokkaille ja innovatiivisille yrityksille. Toisaalta sama kehitys on lisääntyneen kilpailun myötä vaikeuttanut heikkojen ja tehotomien suomalaisyritysten tilannetta.

Rahoitusmarkkinoiden sääntelyn purkaminen, rajojen avautuminen ja veroudistukset ovat lisänneet pääomavirtoja Suomen ja muiden maiden välillä. Lamavuosien jälkeen alkoi sijoituksia virrata suomalaisyrityksiin. Ulkomaalaisomistuksen kasvu ja pankikriisi ovat merkinneet murrosta yritysten omistusrakenteissa. Perinteinen, liikepankkivetoinen ristiinomistuskulttuuri on jäänyt historiaan. Suuryritykset ovat keskittäneet voimavarojaan karsimalla ja ulkoistamalla ydinalueidensa ulkopuolisia toimintoja. Fuusioiden on haettu vahvempaa asemaa globaaleilla markkinoilla. Uudessa ympäristössä sijoittajien tuottovaatimukset määrättyvät kansainvälisesti, ja yritysjohdon vaaditaan kantavan entistä enemmän huolta osakekurssista ja osingonmaksukykyvyydestä. Kansainvälisten sijoittajien asettamat entistä kovemmat tulosvaateet ovat näkyneet tiukentuneena henkilöstöpolitiikkana: voitolliset yritykset ovat entistä valmiimpia mitaviin henkilövähennyksiin. Nämä toimet ovat lisänneet paineita pitää työ-

Funktionaalinen tulonjako on kehittynyt eri lailla kansantalouden ja koko teollisuuden tasolla kuin yritys- ja toimipaikkatasolla.

tulojen osuus yritystasolla aiempaa alhaisempaa.

Funktionaalisen tulonjaon kehitys mikrolukujen valossa

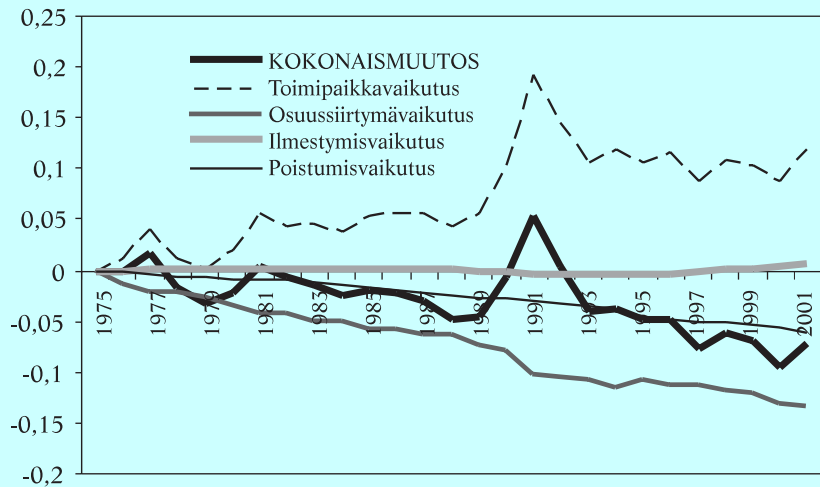
Kuviossa 2 on tarkasteltu funktionaalista tulonjakoa tehdasteollisuudessa vuosina 1975–2001.⁴ Paksu käyrä kertoo työtulojen osuuden kokonaismuutoksen suhteessa vuoteen 1975. Tämä muutos on hajotettu neljään osaan. *Ilmestymis-* ja *poistumisvaikutukset* kuvaavat uusien ja poistuvien toimipaikkojen vaikutusta työtulojen osuuteen tehdasteollisuuden tasolla. *Osuussiirtymävaikutus* kuvaa toimipaikkojen välisten markkinaosuuksien muutosten vaikutusta. Yhdessä nämä kolme tekijää kuvaavat toimipaikkatason rakennemuutoksen vaikutusta. *Toimipaikkavaikutus* kuvaa sitä, miten funktionaalisen tulonjaon muutokset yksittäisillä toimipaikoilla ovat vaikuttaneet koko teollisuuden lukuihin. Kuviossa esitetyt luvut ovat kumulatiivisia vaikutuksia vuodesta 1975, ja ne on laskettu teollisuustilaston toimipaikka-aineistosta. Toimialarakenteen muutoksen vaikutus on eliminoitu laskelmista.⁵

Kuviosta 2 nähdään, että työtulojen osuus teollisuudessa on supistunut vajaat 10 prosenttiyksikköä havaintoperiodin aikana. Työtulojen osuus teollisuudessa näyttäisi kääntyneen laskevalle uralle jo 1980-luvun alussa eli kyseessä ei ollut pelkkä lamailmiö. Tämä poikkeaa funktionaalisen tulonjaon trendistä koko kansantaloudessa (ks. kuvio 1). Kuviosta 2 käy selvästi ilmi, että poistumis- ja osuussiirtymävaikutukset ovat painaneet työtulojen osuut-

⁴ Tämän artikkelin tarkastelut on rajattu teollisuuteen. Kyyrä (2002) sekä Kyyrä ja Maliranta (2004) analysoivat myös muita yksityisiä sektoreita yritysaineiston avulla.

⁵ Kaikki vaikutukset on laskettu erikseen teollisuuden 2-numerotason alatoimialoilte. Teollisuuden luvut on saatu laskemalla alatoimialojen luvut yhteen painottamalla alatoimialoja niiden nimellishintaisilla arvonlisäysoosuuksilla.

Kuvio 2. Mikrokomponenttien kumulatiiviset vaikutukset työtulojen osuuteen teollisuudessa, 1975–2001.

Lähde: Laskelmat toimipaikka-aineistosta.

ta alaspäin. Negatiivisesta poistumisvaikutuksesta voidaan päätellä, että työtulojen osuudet ovat olleet keskimääräistä korkeampia toimipaikoissa, joiden toiminta on lopetettu. Tämä on aika odotettua, koska korkea työtulojen osuus merkitsee heikkoa kannattavuutta.

Osuussiirtymävaikutus on poikkeuksellisen voimakas ja on siten päävas-
tuussa työtulojen supistumisesta. Toisin sanoen toimipaikat, joissa työtulojen osuudet ovat keskimääräistä alhaisemmat, ovat kasvattaneet markkinaosuuksiaan muiden kustannuksella. Vuonna 1991 osuussiirtymäkomponentti oli poikkeuksellisen negatiivinen. Tavallista kannattavammasta ja pääomavaltaisemmat yritykset – eli ne, joissa työtulojen osuus oli keskimääräistä alhaisempi – selvisivät lamavuosista vähemmän vaurioin eivätkä joutuneet leikkaamaan tuotantoaan ja työllisyytään yhtä paljon kuin heikommat kilpailijansa.

Teollisuudessa työtulojen osuus on pienentynyt, koska sieltä on poistunut toimipaikkoja, joilla tämä osuus oli korkea, ja koska tällaiset toimipaikat ovat menettäneet markkinaosuuksiaan.

Osuussiirtymä- ja lopettamisvaikutukset liittyvät usein läheisesti toisiinsa. Taloudellisiin vaikeuksiin joutunut toimipaikka ei lopeteta välittömästi, vaan lopettamisprosessi vie tyypillisesti useamman vuoden. Alkuvuosina tällainen toimipaikka, jonka tuotantoa ajetaan pikkuhiljaa alas, pyrkii painamaan osuussiirtymävaikutusta negatiiviseksi. Vasta viimeisenä elinvuotenaan se näkyy lopettamisvaikutuksen osana.

Toimipaikkavaikutus on tyypillisesti ollut varsin vakaa eli yksittäisillä teollisuustoimipaikoilla työtulojen osuus on pysynyt keskimäärin vakiona. 1990-luvun alku muodostaa selkeän poikkeuksen. Vuosina 1990–1991 toimipaikkavaikutus oli vahvasti positiivinen ja seuraavina kahtena vuonna selkeästi negatiivinen. Taustalla oli tuotannon ja työllisyyden muutosten välinen viive lama-aikana. Ensivaiheessa tuotanto supistui voimakkaasti nostaten työtulojen osuutta. Tuotannon ro-

Tomi Kyyrä korostaa työtulojen osuuden erilaista kehitystä eri tasoilla: 1990-luvulla kansantalouden ja koko teollisuuden tasolla osuus aleni selvästi, teollisuusyrityksissä osuudet laskivat hieman, ja teollisuuden toimipaikoilla ne pysyivät keskimäärin ennallaan.

mahtamista seurasivat irtisanomiset pienellä viiveellä, mikä painoi työtulojen osuutta alaspäin seuraavassa vaiheessa. Toimipaikkojen sisäisen tulonjaon voimakkaat vaihtelut selittävätkin työtulojen aggregaattiosuudessa nähtävän piikin vuoden 1991 paikkeilla.

Kuten edellä jo todettiin, toimialarakenteen muutoksen vaikutus on eliminoitu kuvion 2 luvuista. 1990-luvun aikana teollisuuden toimialarakenne muuttui selvästi. Erityisesti sähkötekniikan teollisuuden painoarvo kasvoi voimakkaasti. Vuonna 1990 alle kymmenesosa teollisuuden arvonlisäyksestä tuli sähkötekniikasta, mutta vuoteen 2000 mennessä sen osuus oli noussut jo neljäsosaan. Huima tuottavuuskehitys painoi samaan aikaan työtulojen osuutta alas sähkötekniikassa teollisuudessa. Nämä havainnot herättävät kysymyksen, missä määrin sähkötekniikan teollisuuden kehitys heiluttaa kuvion 2 lukuja. Vastaus on: ei kovin paljoa. Jos sähkötekniikan teollisuus suljetaan tarkastelujen ulkopuolelle, eivät yllä esitetyt päätelmät juurikaan muutu.

Voidaan edelleen osoittaa, ettei toimialarakenteen muutos yleisemminkin ole kovin paljoa vaikuttanut funk-

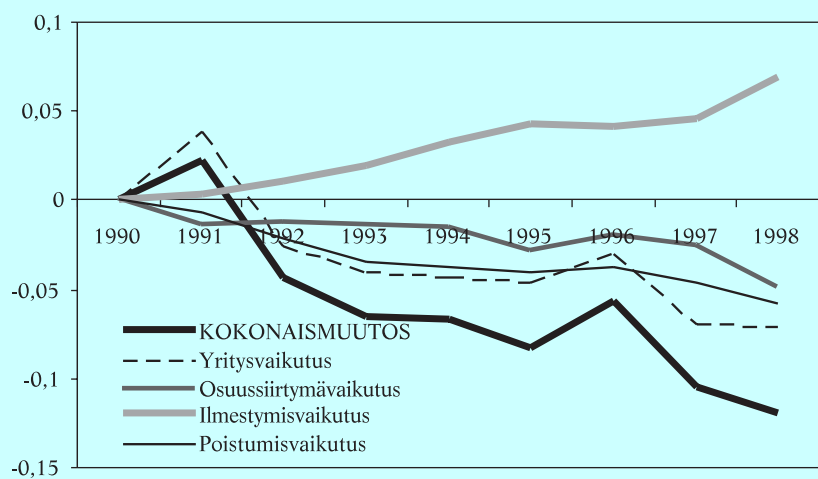
tionaalisen tulonjaon kehitykseen teollisuudessa. Tämä nähtäisiin, jos kuviota 2 verrattaisiin vastaavaan kuvioon, jossa toimialarakenteen muutosta ei ole eliminoitu (ks. Kyyrä ja Maliranta 2004). Toimialarakenteen muutos painoi työtulojen osuutta hieman alaspäin 1990-luvulla, joten funktionaalinen

tulonjako muuttui todellisuudessa vähän jyrkemmin pääomatulojen hyväksi kuin kuvio 2 antaa ymmärtää. Valtaosa työtulojen osuuden supistumisesta oli kuitenkin seurausta tapahtumista yksittäisten toimialojen sisällä.

Kuviot 3 ja 4 esittävät työtulojen osuuden muutoksen kumulatiiviset mikrokomponentit vuodesta 1990 eteenpäin. Kuviossa 3 on yritysaineistosta lasketut ja kuviossa 4 toimipaikka-aineistosta lasketut termit.⁶ Kuvioita vertaamalla havaitaan joitakin selkeitä eroavaisuuksia. Ensinnäkin kumulatiivinen yritysvaikutus (joka vastaa toimipaikkavaikutusta) oli negatiivinen vuoden 1998 kohdalla, kun kumulatiivinen toimipaikkavaikutus oli likimain nolla samana ajankohtana. Toiseksi osuussiirtymävaikutuksen merkitys oli hieman pienempi yritysaineistosta lasketuna. Nämä erot voisivat selittyä sillä, että 1990-luvun toimipaikkatason rakennemuutoksesta merkittävä osa tapahtui monitoimipaikkaisten yritysten sisällä. Tällaiset yritykset tehostivat toimintaansa keskittämällä resurssi-

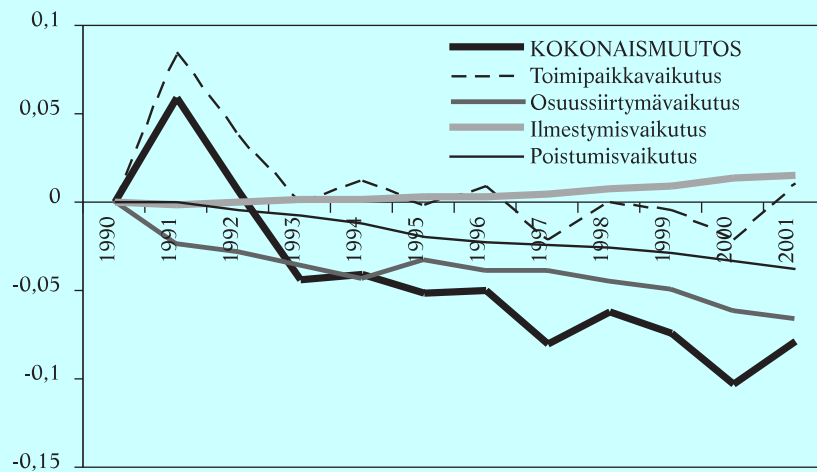
⁶ Yritysaineisto perustuu Tilastokeskuksen tilinpäätöstilastoon, jota on täydennetty verottajan elinkeinoverorekisterin tiedoin.

Kuvio 3. Mikrokomponenttien kumulatiiviset vaikutukset työtulojen osuuteen teollisuudessa, 1990–1998.

Lähde: Laskelmat yritysaineistosta.

Kuvio 4. Mikrokomponenttien kumulatiiviset vaikutukset työtulojen osuuteen teollisuudessa, 1990–2001.

Lähde: Laskelmat toimipaikka-aineistosta.

jaan tehokkaammille ja kannattavamille toimipaikoilleen, joissa työtulojen osuus oli alhaisempi kuin muilla saman yrityksen toimipaikoilla. Näiden toimien seurauksena työtulojen osuus yrityksessä saattoi laskea ilman, että niin olisi käynyt sen toimipaikoilla.

Kolmas selkeä eroavaisuus liittyy ilmestymisvaikutukseen, joka yritysaineistossa oli positiivinen vuodesta toiseen sillä seurauksella, että sen kumulatiivinen vaikutus oli varsin merkittävä. Työtulojen osuus oli siis tavallista korkeampi uusissa yrityksissä. Tämä viittaa heikkoon kannattavuuteen yrityksen ensimmäisenä elinvuonna, mikä tuntuu aika luonnolliselta. Toimipaikka-aineistossa ilmestymisvaikutuksella ei ollut olennaista merkitystä. Tässä yhteydessä täytyy muistaa, että uusia toimipaikkoja perustavat myös vanhat yritykset. Erot ilmestymisvaikutuksen roolissa kahden aineiston välillä viittaavat siihen, että vanhojen yritysten perustamisessa toimipaikoissa työtulojen osuudet olivat keskimääräistä alhaisemmat. Tämä kompensoi uusien yritysten perustamien toimipaikkojen korkeiden työtulojen osuuksien vaikutusta siinä määrin, että ilmestymisvaikutus kuviossa 4 on lähellä nollaa.

Keskeiset opetukset

1990-luvulla funktionaalinen tulonjako muuttui yrityksissä ja toimipaikoilla selvästi maltillisemmin kuin koko teollisuuden tasolla. Toimipaikoilla työtulojen osuudet pysyivät keskimäärin ennallaan, ja yrityksissä ne olivat jonkin verran laskeneet. Työtulojen osuuden supistuminen koko teollisuuden tasolla oli suurelta osin seurausta yritys- ja toimipaikkatason rakennemuutoksesta, joka tapahtui pitkälti toimialojen sisällä. Toimialarakenteen muutoksella ei ollut suurta merkitystä. Voimakkaan rakennemuutoksen taustalla lienevät olleet mullistukset yritysten taloudellisessa toimintaympäristössä.

Mikrotason rakennemuutoksen merkityksen korostuminen osaltaan havainnollistaa toimialatason ja kansantalouden tason palkka-ajattelun ongelmallisuutta. Funktionaalisen tulonjako muutoksesta aggregaattitasolla ei voida suoraan päätellä, että tulonjako yksittäisillä toimipaikoilla ja yrityksissä – joissa työllisyyspäätökset tehdään – olisi muuttunut samassa määrin. Siksi toimialojen ja kansantalouden aggregaattilukujen pohjalta

tehtyihin pohdintoihin on syytä suhtautua pienellä varauksella. Mikroaineistojen analysointi on välttämätön työkalu, jos makrokehityksen taustalla olevia syitä halutaan luotettavasti kartoittaa.

KIRJALLISUUS

Antila, J. (2001), Tupoja raskaan metallin ehdoilla? *Talous & Yhteiskunta* 4/2001, 19–23.

Holm, P. & Romppanen, A. (1999), Vuosien 1995 ja 1997 tulopoliittisten sopimusten työllisyysvaikutuksista, VATT-keskustelualoitteita 202.

Kavonius, I. (2001a), Palkat ja voitot kansantulossa, *Hyvinvointikatsaus* 1/2001, 57–60.

Kavonius, I. (2001b), Palkkojen osuus kansantulosta toimialoitain ja eurooppalaisittain, *Hyvinvointikatsaus* 3/2001, 42–46.

Kyyrä, T. (2002), Funktionaalinen tulonjako Suomessa, VATT-tutkimuksia 87.

Kyyrä, T. & Maliranta, M. (2004), *The Declining Labour Share: Lessons from Finnish Micro-Data*, julkaisematon käsikirjoitus.

Maliranta, M. (2001), Funktionaalisen tulonjako muutoksen toimipaikkatasolla, *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 3/2001, 399–407.

Maliranta, M. (2003), *Micro Level Dynamics of Productivity Growth – An Empirical Analysis of the Great Leap in Finnish Manufacturing Productivity in 1975–2000*, Helsingin kauppakorkeakoulu A-227.

Ripatti, A. & Vilmunen, J. (2001), *Declining Labour Share – Evidence of a Change in the Underlying Productivity Technology?* Suomen Pankin keskustelualoitteita 10/2001.

Sauramo, P. (1999), Tulonjako työn ja pääoman välillä – missä mennään? *Talous & Yhteiskunta* 4/1999, 19–22.

Sauramo, P. (2000), Funktionaalisen tulonjako kehitys eri toimialoilla, *Talous & Yhteiskunta* 3/2000, 26–32.

Sauramo, P. (2003), Funktionaalinen tulonjako Suomessa: ollaanko tasapainossa? Palkansaajien tutkimuslaitos, Työpapereita 192.

Savela, O. (2001), Palkkojen osuus kansantulosta romahtanut, *Hyvinvointikatsaus* 1/2001, 53–56.